

PERCY JACKSON ZLODĚJ BLESKU ANEB FANTASY A DYSLEXIE

Milan POLÁK

Resumé: Úvodní část pojednání je zaměřena na autora knihy. Dále je analyzováno jeho dílo a srovnáváno s romány o Harry Potterovi. Svou pozornost poté zaměřuje autor příspěvku na kompozici románu *Percy Jackson Zloděj blesku* a charakteristiky hlavních postav. Upozorňuje také na možnosti využití některých námětů při interpretaci textu ve vyučování. V závěrečné části srovnává román s jeho filmovou adaptací.

Klíčová slova: autor, hlavní postava, srovnání, kompozice, interpretace textu, náměty pro vyučování, filmová adaptace, gradace.

PERCY JACKSON THE LIGHTNING THIEF OR FANTASY AND DYSLEXIA

Abstract: At the beginning, the article introduces the listeners to the author of the book. Further, the article analyzes his work and compares it to the Harry Potter novels. The attention was also paid to the composition of the novel „Percy Jackson The Lightning Thief” and the nature of the main characters. It also offers the possible suggestions for the work with the text, highlights the possibility of using some themes within the text interpretation and in teaching. The final section compares this novel to its movie adaptation.

Keywords: author, main character, comparison, composition, text interpretation, suggestions for teaching, movie adaptation, gradation.

1 Úvod

Předmětem tohoto příspěvku je kniha z oblasti fantasy, román Ricka Riordana *Percy Jackson Zloděj blesku*. Nejprve bych rád objasnil důvod, proč jsem si vybral pro své pojednání právě tento titul. Vedly mne k tomu totiž důvody odborné, ale i ryze osobní.

Při jedné návštěvě mi jedenáctiletá vnučka Eliška sdělila, že zrovna čte výbornou knížku a že navíc viděla „bezva film“ natočený podle stejné literární předlohy. Když jsem se zeptal, co ji na knížce zaujalo, podala mi ji se slovy, ať se na ni podívám sám. A tak jsem poprvé nahlédl do této knihy. Když jsem vyjádřil jisté znepokojení nad názvem úvodní kapitoly (*Zničehonic vypařím učitelku matematiky*), snažila se mne vnučka uklidnit: „Neboj, dědo, ona to byla stejně obluda...“ Kdo by odolal takovéto motivaci k dalšímu čtení, když je navíc sám učitel...?

Druhý, odborný důvod souvisí s častými polemikami o tom, co mají děti číst a jak mají učitelé k některým knihám přistupovat, popřípadě jak je mohou využívat při práci s textem zejména v hodinách literární výchovy.

2 Zloděj blesku jako „Harry Potter přes kopírku“?

Samozřejmě jsem jako každý čtenář chtěl zjistit více informací o autorovi a jeho díle a v diskusi ke knize jsem našel také lapidární komentář vyjádřený v uvozovkách výše. Podobností mezi oběma tituly je opravdu hodně, proto jsem se zaměřil v této části příspěvku na některé z nich.

Autory obou děl jsou učitelé, kteří do svých knih promítli také své pedagogické zkušenosti a svůj pohled na dětský svět v konfrontaci se světem dospělých. Hlavní hrdinové jsou si v lecčems podobní, jsou to dospívající chlapci, kteří nevyrostají zrovna v harmonickém rodinném prostředí – Percy nemá vlastního otce a ten nevlastní, „smradloch“ Gabe, ho bere spíše jako obtížný hmyz a využívá jej často jako domácího sluhu, zatímco Harry vyrůstá u strýce a tety, kteří samozřejmě upřednostňují svého vlastního syna, a Harry je v rodině pouze trpěn.

Obě hlavní postavy mají také jisté nadpřirozené vlastnosti a schopnosti, které se ale projevují postupně a jen v určitém prostředí a situacích – v obou knihách je přítomný motiv jakéhosi tajemství, jež se k oběma postavám pojí.

Další shodu představují přátelé doprovázející hlavní hrdiny na jejich výpravách. V obou případech jde o podobnou dvojici – Harrymu pomáhají jeho spolužáci z kouzelnické školy, Hermiona a Ron, Percymu dělají společnost členové letního tábora polokrevných (polobohů) Annabeth a Grover (satyr převlečený za člověka). Zatímco postavy a příšery vystupující v příbězích s Harrym Potterem jsou vesměs smyšlené, ožívají v příběhu Percyho postavy antických bájí a pověstí, autor zde totiž osvědčil také svoji kvalifikaci učitele dějepisu.

Svět lidí se v obou dílech střetává se světem kouzel (světem kouzelné školy a světem bohů). Tomu odpovídají nejen bizarní postavy, se kterými se hrdinové obou příběhů potkávají, ale také kouzelné předměty, jež se stávají pomocníky na jejich cestách nebo jež jsou samotným cílem jejich putování.

Na výpravu za ztraceným Diovým bleskem tak dostanou tři hrdinové nektar a ambrózií, sto dolarů a dvacet zlatých drachem, Annabeth přidá kouzelnou čepici, jež činí jejího nositele neviditelným. Percy je obdarován kouzelnou propiskou, jež se ve chvílích nebezpečí mění v meč (Anaklusmos), jenž mu zachrání život již v úvodní kapitole příběhu, Grover dostane kouzelné boty s křídly.

Co ale obě knihy především spojuje, je princip vítězství dobra nad zlem, i když mnohdy se tak stane za nemalých obětí.

V neposlední řadě se také jeden příběh stane východiskem pro nová dobrodružství našich hrdinů. Ti stejně jako Harry a jeho přátelé v dalších dílech postupně dospívají.

3 Zloděj blesku jako „dobré“ čtení a zdroj zábavy

Děj románu je poměrně jednoduchý – někdo ukradne Diovi jeho největší zbraň – blesk. Mezi podezřelými je právě náš hlavní hrdina, který se ovšem o svém původu a poslání dovídá postupně a po mnoha trpkých zkušenostech. Posléze je se svými přáteli poslán, aby blesk našel a vrátil do správných rukou. Samozřejmě zažívá řadu dobrodružství a nakonec se mu jeho úkol podaří splnit. Vše ostatně obsahuje proroctví, které vyslechne Percy v táboře polokrevných (dětí polobohů):

*Vydáš se na západ, bohu se postavíš,
který se obrátil.*

*Najdeš, co zmizelo, dohlédneš,
že se to v pořádku navrátí.*

*Kdo tě zve přítelem, ten tě pak podrazí,
na čem ti záleží nejvíce, nespasíš.* (s. 156)¹

Mladý hrdina se tedy dozvídá, že svůj úkol splní, zároveň je mu ale naznačeno, že to, na čem mu nejvíce záleží, svou matku, nepřivede zpět z Hádovy říše mrtvých. Navíc se dozvídá,

¹ Riordan, R. *Percy Jackson Zloděj blesku*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2009. 400 s. ISBN 978-80-253-0837-0. Dále citováno pouze z této knihy.

že ho někdo z jeho blízkých zradí - napětí v celé knize tak graduje, na rozdíl od filmového zpracování (viz dále).

Kompozici románu tvoří 21 kapitol, jejichž názvy vypovídají stručně o jejich obsahu:

1. Zničehonic vypařím učitelku matematiky
2. Tři staré dámy pletou ponožky smrti
3. Grover nečekaně přijde o kalhoty
4. Máma mě učí bojovat s býky
5. Hraju pinochle s koněm
6. Stávám se nejvyšším vládcem koupelny
7. Vykouří se mi večeře
8. Ukořistíme vlajku
9. Dostávám nabídku na výpravu
10. Zničím úplně bezvadný autobus
11. Navštívíme obchod se zahradními trpaslíky
12. Dostáváme radu od pudla
13. Skáču vstříc smrti
14. Stávám se známým uprchlíkem
15. Bůh nám kupuje Cheesburgery
16. Stopujeme zebra do Vegas
17. Nakupujeme vodní lůžka
18. Annabeth provádí výcvik
19. Bojuju se svým pitomým příbuzným
20. Splácím účet
21. Věštba se plní

Prvních devět kapitol popisuje příhody před výpravou a její přípravu, druhá polovina knihy zachycuje dobrodružství našeho hrdiny a jeho dvou souputníků.

4 Popisy a charakteristiky postav

4.1 Hlavní hrdina

Právě při vytváření hlavní postavy díla uplatnil Rick Riordan své zkušenosti s výukou dětí se speciálními potřebami. Sám hrdina se v úvodu knihy charakterizuje takto (celá kniha je psána v 1. osobě): „Je mi dvanáct. Ještě před několika měsíci jsem byl žákem internátní akademie Yancy, soukromé školy pro problémové děti na severu státu New York. Mám matku a nevlastního otce.“ (s. 7) Že Percy zřejmě není pro učitele žádným požehnáním, dokládá další jeho vyznání: „Víš mně se na exkurzích stávají hrozné věci. Třeba na prvním stupni, když jsme se byli podívat na bitevní pole u Saratogy, se mi přihodila ta nehoda s dělem z války za nezávislost. Já na ten školní autobus nemířil, ale stejně mě pak vyloučili. A na předchozí škole, to jsme byli na exkurzi ve vodním světě. V zázemí bazény se žraloky jsem tak nějak zmáčkl špatnou páčku na lávce a celá třída si nečekaně zaplavala.“

Percy trpí dyslexií, což sám několikrát komentuje: „Co je na mně úžasného? Dyslektik, hyperaktivní kluk se čtyřkami na vysvědčení, vyhozený ze školy pošesté za šest let.“ (s. 47) O své výjimečnosti se dozvídá postupně – jeho další osud je naznačován ve snech, má také několik nevysvětlitelných zážitků z dětství: „Ve třetí třídě mě na hřišti sledoval chlapík v černém kabátě... Nikdo mi nevěřil, že pod kloboukem se širokou krepou měl jenom jedno oko, přesně uprostřed čela. A předtím – vážně dává vzpomínka. Byl jsem v jeslích a učitelka mě náhodou dala spát na lehátko, kam se vplazil had. Máma... našla mě, jak si hraju s bezvládným šupinatým provazem, který se mi baculatýma batolecíma ručkama nějak podařilo zaškrtnout.“ (s. 49) Je zde přímá paralela s osudem jiné antické postavy, s Héraklem, jenž si v kolébce poradil rovněž s hady. Aby podobností nebylo málo, stejně jako Théseus přemůže Percy při putování do tábora polokrevných (dětí postižených stejně jako on) Mínotaura.

Právě to, že hrdina není „černobílý“ a má podobné problémy jako jeho vrstevníci, může motivovat potencionální čtenáře.

4.2 Další postavy

V příběhu vystupuje celá řada postav a mytologických bytostí: z učitele latiny pana Brunera se vyklube kentaur Cheirón, z učitelky matematiky paní Doddsové nelítostná lítice a konečně z nemotorného spolužáka Grovera satyr – ochránce Percyho. Ředitel tábora, pan D.,

není nikdo jiný než Dionýsos, který i v novověku holduje vínu.. Postupně se Percy setkává a někdy také utkává s mnoha dalšími bytostmi: bohy Hádem, Áresem, Medúsou, psem Kerberem a dalšími.

5 Kniha jako zdroj poučení

Jak vyplývá z výčtu postav, může se pro čtenáře stát kniha mimo jiné také **zdrojem poučení o antických postavách a mytologii**. Osudy některých z bytostí jsou v knize rovněž vysvětleny, najdeme v ní také zdůvodnění toho, proč se sídlo bohů stěhuje stále na západ (do USA), stejně jako civilizace: Olymp totiž sídlí v Empire State Building a vyveze vás tam zvláštní výťah do šestistého patra; ostatně účastníci tábora polokrevných tam jezdí pravidelně na exkurzi. A aby toho nebylo málo, vstup do podsvětí je v Los Angeles v natáčecím studiu... Dalším, již zmiňovaným fenoménem je **dyslexie**: ta je ale v průběhu příběhu postupně vnímána jako Percyho výhoda, což mu také vysvětluje Annabeth: „Je to skoro jisté znamení. Když čteš, utíkají ti písmenka ze stránky, je to tak? To proto, že máš mozek vyladěný na starořečtinu. A ta hyperaktivita – jsi impulzivní, nevydržíš sedět ve třídě klidně. To jsou tvoje bojové reflexy. V opravdovém boji ti zachrání život. Máš dokonalejší smysly než obyčejní smrtelníci. Učitelé tě samozřejmě chtěli léčit. Většinou to byly nestvůry... Ve světě smrtelníků přitahujeme nestvůry.“ (s. 100) Pro pedagogy je zde tedy také jisté poselství: děti s tímto postižením potřebují jiný přístup... To, že slova Percyho přítelkyně jsou pravdivá, se projeví například při jeho soubojích s Mínotaurem a později s Áresem. Je zde také několik **podnětů z oblasti sociologie a lidských vztahů**, mladý hrdina se totiž v táboře setkává s dětmi s podobnými osudy: „Děti bohů a bohatých rodičů mají často stejný osud. Vzpomněl jsem si na některé děti, které jsem viděl v Hermově srubu, na ty puberťáky, kteří vypadali mrzutě a sklesle, jako by čekali na telefonát, který se nikdy neuskuteční. Takové děti jsem znal i z akademie Yancy. Bohatí rodiče je odložili na internátní školu, neměli čas se s nimi otravovat.“ (s. 108) Najdeme zde i příklad negativního transferu, pojmu z oblasti pedagogiky: „Poprvé jsem si všiml, že spousta táborníků má podobné rysy: výrazné nosy, klenuté obočí a uličnický úsměv. Takový typ mají učitelé zafixovaný jako výtržníky.“ (s. 112)

Kniha nabízí také zajímavé vysvětlení **fenoménu zla v lidských dějinách**. To ostatně vysvětluje Percymu jeho přítel Grover: „Asi před šedesáti lety, po druhé světové válce, se velká trojka dohodla, že nezplodí žádné další hrdiny. Jejich děti byly prostě moc silné. Moc ovlivnily chod lidských dějin, způsobily velké krveprolití. Víš, druhá světová válka byla v zásadě boj mezi syny Dia a Poseidóna na jedné straně a syny Hádivými na druhé... Vítězná strana, Zeus a Poseidón, donutila Hádu ke společné přísaze: žádné další románky se smrtelnými ženami.“ (s. 127) Ale jak už to u bohů bývá, nesplnili svou dohodu, a tak jsou jejich děti pod dozorem v letním táboře polokrevných a mezi nimi i Percy.

V knize se objevují i narážky na lidskou civilizaci a **problematiku životního prostředí a chování lidí**, když si Grover posteskuje: „Z tohotohle je mi smutno,“ ukázal na smetí na zemi. „A z té oblohy. Nevidíš ani hvězdy. Zaneřádili i nebe. Tohle je pro satyra hrozná doba.“ (206) O tom, že se znečištění nevyhne ani podsvětí, svědčí fakt, že hrdinové nacházejí při svém putování i řeku Styx zaneřádnou odpadky... V podsvětí vidí také Trestná pole a Ostrovy blažených, ale na těch skoro nikdo není: „Tak málo lidí konalo v životě dobro. Bylo to smutné.“ (s. 323)

Ale kniha končí vítězstvím dobra nad zlem a intrikami – Percy nejenže najde a vrátí ukradený blesk, ale setká se se svým otcem Poseidónem a z podsvětí se vrátí také jeho matka. A navíc, zmizí jeho nevlastní otec, smradloch Gabe...

6 Filmové zpracování

V roce 2010 měl premiéru film natočený podle této literární předlohy. Režie se ujal Chris Columbus, v hlavních rolích se objevilo hned několik známých tváří: v roli Cheiróna

Pierce Brosnan, Medúsu ztvárnila Uma Thurman, Dia a Poseidóna Sean Bean a Kevin McKidd. Hlavního hrdinu Percyho hraje Logan Lerman a jeho kamarády Grovera a Anabeth Brandon T. Jackson a Alexandra Daddario.

Zpracování filmu nabízí řadu atraktivních scén a triků, horší už je to se scénářem a dějem filmu – ten je velmi zjednodušený a od samého začátku je tak vše jasné. Film totiž začíná schůzkou dvou bohů Poseidóna a Dia, který vyčítá bratrovi ztrátu svého mocného blesku a obviňuje z ní jeho nebo někoho z jeho společníků. Karty jsou rozdány a divák přichází o chvíle napětí a celkovou gradaci, jak je tomu v knižní předloze. To ostatně dokresluje následující scéna, kdy Percy sedí na dně bazénu a jeho spolužáci se ho po výstupu z vody marně ptají, jak to dělá. Ostatně, v té chvíli to ještě neví ani on...

Ne nadarmo najdeme u označení filmu kromě termínu fantasy také komedie – k tomu přispívají nechtěně některé scény z filmu – Medúsa je například sražena po americku dodávkou a potom zneškodněna, bitevní scéna v muzeu je hodně napínavá a naši hrdinové použijí hlavu Medúsy, až se divák nabaží usekaných a stále narůstajících hlav hydry...

Poněkud nemístně působí také nenucená konverzace Grovera s Charónem v podzemí zahájená oslovením Zdarec, šéfkú! A právě v podzemí vystupuje na rozdíl od knižní předlohy manželka Háda Persefona, ta stojí na straně mladých hrdinů. Když je nechce Hádés propustit z podzemí, dojde k domácímu násilí – Persefona manžela omráčí a všichni kromě Grovera (ten si vyměňuje úsměvy s Persefonou) opustí podzemí. K souboji s Lukem, oním zrádcem z prorocství, dochází ve filmu daleko dříve, a tak film končí poklidným návratem našeho hrdiny do tábora, kde ho všichni oslavují a plácají ho po ramenech. Grover, který povýšil, mu děkuje slovy: „Díky, brácho!“

Pokud tedy máme filmové zpracování nějak hodnotit, stačí jen konstatovat, že realizátoři filmu přes hvězdné obsazení nedokázali využít a zpracovat literární námět tak, jak se to podařilo tvůrcům filmů s Harrym Potterem.

Pokud jde o literární podobu díla, určitě stojí za přečtení i další dobrodružství Percyho Jacksona a jeho přátel.

Seznam literatury

Riordan, R. *Percy Jackson Zloděj blesku*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2009. 400 s. ISBN 978-80-253-0837-0.

Z anglického originálu *Percy Jackson I The Lightning Thief*. New York: Hyperion Books for Children, 2006, přeložila Dana Chodilová.

Příloha: medailonek autora

Rick Riordan, americký spisovatel a pedagog, se narodil 5. června 1964 v San Antoniu v Texasu. Vystudoval University of Texas at Austin a poté patnáct let učil angličtinu a dějepis na státních a soukromých školách v Kalifornii a v Texasu. Je oceňovaným autorem knih pro děti i dospělé. Ve svých knihách čerpá ze svých zážitků při výuce dějepisu a řecké mytologie a také ze zkušeností s výukou dětí se speciálními potřebami.

Percy Jackson a Olympané je zatím pětidílná série o mladém chlapci Percym, kterému se přihodí podivné věci a který později zjistí, že je polobůh.

První díl série, *The Lightning Thief (Zloděj blesku)*, se stal téměř okamžitě po svém vydání v roce 2005 bestsellerem.

Druhý díl, *Sea of Monsters (Moře Nestvůr)*, byl časopisem Child Magazine vyhlášen Nejlepší knihou pro mládež roku 2006.

V roce 2007 následoval třetí díl s názvem *The Titan's Curse (Kletba titánů)*, poté díl čtvrtý, *The Battle of Labyrinth (Bitva o Labyrint)*. Série se uzavírá knihou *The Last Olympian (Poslední Olympan)*, která v USA vyšla v prvotním nákladu 1,2 milionu výtisků.

Série *Percy Jackson* byla v roce 2009 po Harry Potterovi a Twilight sáze třetí nejčtenější fantasy sérií na světě. 12. února 2010 měl premiéru film natočený podle prvního dílu série – *Zloděj blesku*.

V současnosti se autor věnuje naplno psaní. Se svou ženou a dvěma syny žije v San Antoniu v Texasu.

Kontakt:

Mgr. Milan Polák, Ph.D.
Katedra českého jazyka a literatury
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého
Žižkovo nám. 5
771 40 Olomouc
polinm@seznam.cz